

PIETER DEKNUDT & REVEIL

Rouwen mag ook anders

OVER VERLIES, VERDRIET
EN WAAROM WE ROUW
NIET ALLEEN HOEVEN
TE DRAGEN

Lannoo

Inhoud

VOORWOORD	9
INLEIDING	11
Hoe ik kennismaakte met rouw	11
Het vuur verspreidde zich	17
Wat doet Reveil nu precies?	19
1. WAT IS ROUW?	23
Misvattingen over rouw	23
Over troost	33
Lachschaamte	34
Lachen vs. rouwen	38
Wat zeg je beter niet/wel?	42
Goedbedoeld	46
Wat als kinderen iets raars zeggen?	54
2. WAT ZEGT DE WETENSCHAP OVER ROUWEN?	65
Het 5-fasenmodel van Elisabeth Kübler-Ross	65
Het duaal procesmodel van Margaret Stroebe en Henk Schut	72
Wat rouw doet met je brein en lijf	75
De rouwtaken van William Worden	78
Rouwen vraagt geen handleiding, maar veerkracht	80

3. HEILIGE DRIEVULDIGHEID:	
KUNST, GEMEENSCHAP EN ERKENNING	85
Factor 1: Kunst en cultuurbeleving – Julie Rodeyns	85
Factor 2: De kracht van gemeenschappen – Samar Aoun	87
Factor 3: De kracht van erkenning – Parker Palmer	91
Extra factor: Verbinding – An Hooghe	95
Samen dragen	99
 4. EEN MOTOR VOOR VERANDERING	103
Rouwen is actie	103
Betekenis geven	104
Een brug tussen individueel en collectief rouwen	111
Rouwen over de wereld	135
Wat we delen	137
Digitale en hedendaagse rouwvormen	139
Rouw op tv	143
 TOT SLOT	145
 LITERATUUR	147
 BRONNEN	148

*‘Rouw heeft geen
oplossingen nodig,
maar liefde.’*

Voorwoord

Praten over de dood, vragen naar rouw, troost uitspreken, we vinden het vaak moeilijk, veelal vanuit ongemak of onwetendheid. Velen kiezen ervoor om het onderwerp te mijden. En zo blijft het dan akelig stil, niet alleen op begraafplaatsen, maar overal in onze maatschappij. Ook al is er eigenlijk veel liefde voor mensen in rouw.

Maar toen kwam Pieter op het toneel, die niet alleen zijn eigen gitaar, maar bij uitbreiding ineens de hele fanfare terugbracht naar het kerkhof. Terug van weggeweest, want ooit was het heel normaal dat op begraafplaatsen niet alleen de stilte weerklonk.

Ondertussen trekt Pieter met zijn Reveil-fanfare door ons land, met talrijke geluiden. Er is de stevig terugkerende trom van de Reveil-concerten op 1 november, met als hoogtepunt het jaarlijkse Slotmoment in de Troosthoofdstad. Er zijn de subtielere blazers van evenementen als *Boodschap aan de Overkant* en *De Grote Oversteek*. Je kunt blijven trommelen op het Reveil-tijdschrift, dat al verschillende uitgaven telt, en tussendoor schalt zijn eigen stem! Tot slot is er nu ook dit boek dat alles verzamelt. Als iedereen het leest, zal de stilte even terugkeren, maar daarna zullen rouw en troost in onze contreien mooier weerklinken dan ooit tevoren.

— Uus Knops, psychiater en rouwdeskundige

Inleiding

HOE IK KENNISMAAKTE MET ROUW

Het is 14 april 2012, iets na zessen in de ochtend. Voor de meeste mensen begint een doodgewone zaterdag. Twee jonge muzikanten zitten samen in de auto, onderweg naar huis na een nachtje stevig doorzakken. Achter het stuur zit Kevin, de gitarist van de lokale rockband Highway Jack. Robbie, de bassist, zit naast hem. Ze hadden vannacht iets te vieren, want om middernacht was Robbie net 24 geworden. Ze hebben dan ook een stevig nachtje achter de rug vol vriendschap, verhalen en vrolijkheid. De mist is dik. De twee jonge mannen zijn moe, ook al heeft Kevin het vooral bij frisdrank gehouden. De bocht na de brug die van feeststad Waregem naar de rustige thuishaven Deerlijk leidt, is verraderlijk scherp.

Enkele uren later gaat mijn telefoon over. Ik ben die dag met mijn band Zinger in de studio aan het werken aan een plaat. Mijn lief Mira is aan de lijn. ‘Heb je het gehoord van Robbie?’ hoor ik haar vragen. Ineens lijkt de wereld stil te staan. De rest van het gesprek is een waas. Meer dan enkele zinnen zijn er niet nodig om een kettingreactie in gang te zetten die mijn leven een compleet andere wending zal geven.

We besluiten al snel om de rest van het geplande opnameweekend te schrappen. De volgende dagen, weken en maanden lijkt de mist maar niet op te trekken. In diezelfde tijd sterven na Robbie ook Debbie, Alex en Jolien. Vier jonge mensen met elk een link met dezelfde vriendengroep, vier mokerslagen voor onze kleine gemeente.

Ik kende vooral Robbie, van de vele onvergetelijke nachten in het Deerlijkse cafeetje ‘Gran Bazar’, waar we samen regelmatig fantaseerden over hoe we ooit de grote podia zouden veroveren. Er was een gezonde, plagerige concurrentie tussen onze bandjes. Robbie

lachte me weleens uit met onze op fanfare geïnspireerde popsongs door me naar mijn hoofd te slingeren dat ik al die trompetten er maar uit moest gooien en mijn gitaarversterker gewoon dubbel zo hard moest zetten.

Robbie was geen heilig boontje. Gelukkig maar. Want daardoor zijn er verhalen van hem te over. Van de legendarische overnachtingen op de camping van Rock Werchter, waarbij we per team op een zo origineel mogelijke manier een blikje Cara-pils soldaat moesten maken. Of die keer dat hij naar de jury van een lokale rock rally belde om te zeggen dat ze ‘kak in hun oren hadden’ – volgens Robbie was een *veel minder goede* band geselecteerd voor de finale, en zijn *wereldband* Highway Jack niet. Zélf speelde Highway Jack nog niet op grote festivals, dus kochten ze in afwachting van de grote doorbraak maar tickets voor de festivals waar ze later ooit hoopten te spelen, als *voorbereiding* daarop. Zo was hij er op een festival in geslaagd om na het laatste optreden in de tent tot achter de security te komen en zich een poosje te verstoppen achter het podium, om dan in de ondertussen compleet leeggelopen festivaltent op het podium te springen en zijn ingebeelde publiek aan te sporen tot een *mexican wave*. Hij beloofde zichzelf dat hij ooit op de grote podia zou staan.

En toen was er die bewuste ochtend. Niels Destadsbader, bij wie Robbie en Kevin ook in de begeleidingsband speelden, had nog voorgesteld om hen te komen oppikken. Hij moest die dag toch vroeg op. Maar dat idee werd afgewimpeld. Ze zouden wel op eigen houtje thuiskomen...

Had hij toen maar... Mochten ze toen maar... Een ongeluk zit in een klein hoekje en het lot laat zich niet voorspellen. En het is al helemaal zinloos om alternatieve uitkomsten te bedenken die nooit realiteit werden. De dingen zijn wat ze zijn.

‘You see time is engraving reality Doesn’t care if you do or disagree.’

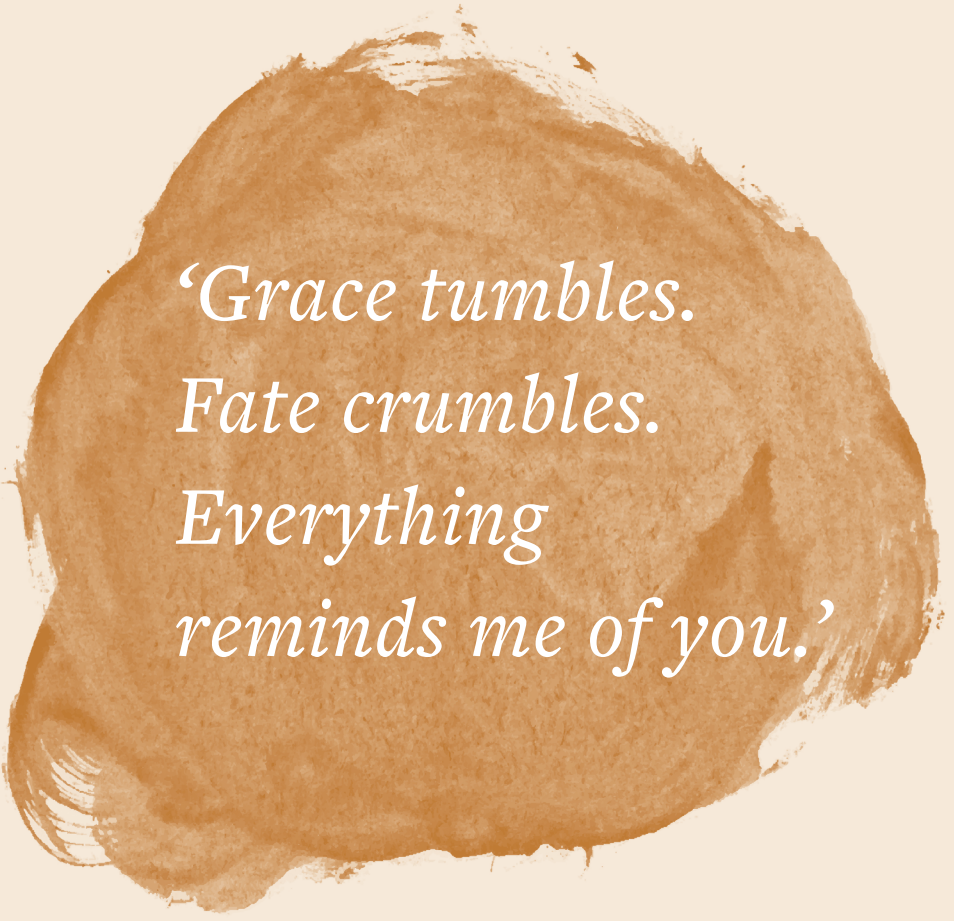
– ‘Everlasting Race’, Zinger

In de maanden na Robbies dood kreeg ik geen enkele noot uit mijn gitaar. Mijn band Zinger kwam op een laag pitje te staan. Tot plots, op een verloren zondag enkele maanden later, mijn gitaar vanaf zijn statief naar me lonkte. Mijn vingers vormden spontaan een melancholisch G6-akkoord, en al snel gutste er in één improvisatiesessie het lied ‘Grace (Everybody’s Dying These Days)’ uit.

Ik belde de band om er samen aan te sleutelen tot het helemaal goed zat. Al snel werd het idee geopperd om het lied uit te brengen en er een video voor te maken. Als een ode aan het leven. Met zijn soms onvolgbare bochten. Spontaan besloten we om een oude truck in de video op te nemen en kwamen we in contact met Nico, voorzitter van de Belgian Truckers Club. Hij had namelijk een oude, Amerikaanse vintage Chevrolet Bison-truck op de kop kunnen tikken en was die bij wijze van pensioenproject aan het opknappen als mascotte voor de club. Hij omarmde onmiddellijk het idee om zijn Bison – zodra die helemaal opgeknapt zou zijn – als rode draad voor onze videoclip in te zetten en beloofde om er snel werk van te maken. Maar na enkele maanden hoorden we ineens niets meer van Nico.

Tot er alweer een telefoontje kwam. Van een van zijn vrienden. Ze hadden Nico gevonden onder het chassis van zijn Chevy. Het leek erop dat een hartaderbreuk een einde had gemaakt aan onze videoplannen.

Maar dat was buiten de Belgian Truckers Club gerekend. Ze stelden voor om zelf de Bison af te maken, en ook voor de video hadden ze al een idee: ze zouden gewoon Nico’s truck bij zijn graf tonen. In

*‘Grace tumbles.
Fate crumbles.
Everything
reminds me of you.’*

ruil vroegen ze ons om hen te vergezellen en ‘Grace’ te spelen voor hun overleden maat. Het beeldverslag van die dag kon dan dienen als video voor het lied. Het idee voelde aan alsof een complexe puzzel ineens in elkaar klikte.

Enkele weken later was het zover. We klommen in de enorme truck en pikten Nico’s collega-truckers een voor een op onderweg naar de begraafplaats. Toen we daar aankwamen, lieten de mannen een fles bubbels knallen en haalden ze wat glazen tevoorschijn. En zo stonden we daar bij Nico’s graf. Wij met onze instrumenten. Zij met talloze anekdotes over hun oude maat: een grote stijfkop met weinig woorden en een hart van peperkoek. Hun grootste frustraties over hem deden ons allemaal lachen. En de verhalen over hun mooiste momenten deden ons een traan wegpinken.

En daar gebeurde het plotseling. Op dat moment. Op die kille begraafplaats. Daar ontstond het idee: dit moesten we ook doen voor Robbie. Bij zijn graf. Zijn lied spelen. Herinneringen ophalen. Samen lachen en huilen. Want dit voelde zo goed. Zo troostend. Zo helend.

Eenmaal weer thuis drong de realiteit pas tot me door. Wat als mensen helemaal geen boodschap zouden hebben aan muziek op de begraafplaats? Wat als ons idee de rust en sereniteit op de begraafplaats zou verstoren? En wat als ook maar één iemand aanstoot zou nemen aan ons toch wat vreemde project? Ik polste bij mijn vrienden wat ze ervan vonden. Een voor een keken ze me aan alsof ik compleet doorgedraaid was. ‘Muziek op een begraafplaats? Dat doe je toch niet?!’ was steevast het antwoord. Ik besloot om het plan dan maar op te bergen, ook al voelde het voor mij aan als het enige juiste dat ik voor Robbie kon doen.

Als ik toen niet toevallig aan de praat was geraakt met enkele enthousiaste senioren van de lokale historische kring, was er nooit sprake geweest van ook maar één troostconcert, laat staan van dit boek. Het was Armand, een tachtigjarige man, die me vertelde: ‘Pieter, vroe-

ger speelde de fanfare geregeld op de begraafplaats bij een begrafenis. Jammer dat we die mooie traditie kwijt zijn. Doe het maar gewoon, dat project van je, en noem het Reveil. Dat betekent heropleven.’

Dus raapte ik mijn moed bijeen en besloot ik om het dan toch maar te proberen. Ik trommelde het lokale harmonieorkest van mijn gemeente op om ons te begeleiden – Robbie zou zich omdraaien in zijn graf met al die trompetten – en vroeg aan de lokale historische kring of ze enkele verhalen van overleden Deerlijkenaren onder het stof vandaan wilden halen. Er was geen weg terug.

Op 1 november 2014 was dan eindelijk het moment aangebroken. Met knikkende knieën stond ik met mijn band op de calvarie van de centrale begraafplaats van Deerlijk. Doodsbang om mensen te kwetsen, maar tegelijkertijd bespeelde ik de snaren met alle passie die ik in mij had, voor Robbie. De zenuwen gierden door mijn lijf. De kerkklok sloeg 17 uur en dat eerste G6-akkoord werd aangeslagen. De fanfare blies een wolk troost over de driehonderd nieuwsgierige aanwezigen. De lokale historische kring vertelde verhalen over gewone Deerlijkenaren. Niet over de illustere notabelen uit de lokale geschiedenis. Maar wel over de cafébaas van het studentencafeetje, die eind juni gratis biertjes uitdeelde aan iedereen die een goed rapport kon voorleggen. Of over Maria, een pionierende vroedvrouw die in het begin van de 20ste eeuw een *melkbank* had aangelegd voor kersverse mama’s bij wie de borstvoeding niet lukte, en aan wie honderden inwoners hun leven te danken hadden. De prachtigste verhalen werden verteld over de gewoonste inwoners van die kleine gemeente Deerlijk. En mijn band Zinger, die speelde alsof zijn leven ervan afhing.

Nooit eerder had ik zoveel mensen samen zo stil hun verdriet zien delen, alsof er een zachte gloed over de begraafplaats neerdaalde. Tegen de achtergrond van de ondergaande zon kwamen de honderden kaarsjes die de bezoekers hadden meegebracht tot leven. Een uur lang baadde de begraafplaats in een serene, melancholische warmte. De reacties waren

overweldigend. Een jonge vrouw zei achteraf: ‘Dit had mijn moeder moeten meemaken.’ Een oudere man vroeg me of hij in mijn team mocht komen. Wist ik toen veel. Dat ik ooit een team nodig zou hebben om te doen wat we toen zo klungelig in elkaar hadden gestoken.

HET VUUR VERSPREIDDE ZICH

Toen ik in 2014 dat eerste gitaarakkoord aansloeg op de begraafplaats van Deerlijk, wist ik één ding zeker: verdriet moet je niet alleen dragen. Wat ik toen nog niet wist, was dat we met die eerste editie van Reveil een golf in beweging zouden zetten die veel verder dan Deerlijk zou reiken.

Plots werd ‘Grace (Everybody’s Dying These Days)’ met de emotionele video opgepikt op de nationale radio en werd Zinger geselecteerd voor De Nieuwe Lichting, het jaarlijkse muziekconcours van Studio Brussel. Tot onze grote verrassing wonnen we de wedstrijd, en beloofde StuBru om wat reclame te maken voor ons *kerkhofproject*.

Het werd een druk jaar voor Zinger, met als hoogtepunten concerten in de AB en op Pukkelpop in de zomer van 2015. En Robbie, die keek in onze gedachten mee over onze schouders. Ik herinner me nog goed dat we vlak voor we op mochten op Pukkelpop een berichtje kregen van Robbies moeder.

Pieter, het allerbeste straks, en vooral genieten van het moment!! Robbie zou dit ‘MACHTIG’ gevonden hebben. Succes, groetjes, Marijke

Het duurde dan ook even voordat ik de brok uit mijn keel kreeg. Maar die maakte plaats voor een soort melancholische gelukzaligheid toen we – met Robbie in onze gedachten – het publiek om de *mexican wave* vroegen die Robbie nooit voor een echt publiek had mogen verzilveren.

Het jaar erop maakten twintig lokale singer-songwriters in evenveel gemeenten zich op om op 1 november een troostconcert te brengen op de begraafplaats van hun gemeente. Als eerbetoon aan een overleden vriend, familielid of lief.

WWW.LANNOO.COM

Registreer u op onze website en we sturen u regelmatig een nieuwsbrief met informatie over nieuwe boeken met interessante, exclusieve aanbiedingen.

REDACTIE Lies Cattersel, Ad Astra Storytelling

OMSLAGONTWERP Leen Depooter, quod. voor de vorm.

VORMGEVING BINNENWERK Leen Depooter, quod. voor de vorm.

ZETWERK Keppie & Keppie

ILLUSTRATIES Flore Deman

COVERFOTO Steven Hendrix

© Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2025 en Pieter Deknudt & Reveil

D/2025/45/538 – ISBN 978 90 599 6009 1 – NUR 749

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave zijn uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.